

dr inż. Jacek Willecki
Biblioteka Politechniki Poznańskiej
Oddział Informacji Naukowej
jacek.willecki@put.poznan.pl

FUNDRAISING BIBLIOTECZNY JAKO NOWA PERSPEKTYWA FINANSOWANIA ROZWOJU BIBLIOTEK AKADEMICKICH

A LIBRARY FUNDRAISING AS A NEW PERSPECTIVE OF DEVELOPING THE ACADEMIC LIBRARIES

Abstrakt

Celem artykułu jest prezentacja nowych możliwości działań w obszarze fundraisingu bibliotecznego związanego ze wsparciem w postaci dotacji bezzwrotnych, wspierających kompetencje pracowników bibliotek akademickich, służących rozwojowi polityki otwartego dostępu na uczelniach oraz ukierunkowanych na wzmocnienie potencjału rozwojowego zasobów elektronicznych, a także wskazanie propozycji działań zmierzających do lepszej organizacji fundraisingu w bibliotekach akademickich. Zastosowano metodę analizy i syntezy najważniejszych, bezpośrednich i pośrednich możliwości uzyskania finansowego wsparcia grantowego bibliotek ze źródeł krajowych i europejskich, uwzględniając niezbędne uwarunkowania służące skutecznej organizacji podstaw działalności fundraisingowej. Przeprowadzone badania wskazują na możliwość finansowania rozwoju bibliotek akademickich ze środków zewnętrznych, jako obiecującą i rozwojową perspektywę związaną z szeroko pojętym fundraisingiem bibliotecznym.

Słowa kluczowe: fundraising biblioteczny, biblioteka akademicka, fundusze zewnętrzne, fundusze europejskie, wsparcie rozwoju bibliotek.

Abstract

The author presents new possibilities of action in the area of the library fundraising, related to the aid in the form of non-repayable grants, which

support the competencies of the employees in the libraries and the development of the open access policy at the universities as well as focus on strengthening the development potential of the electronic resources. He also presents the examples of activities aimed at improving the organization of the fundraising at the academic libraries. The most important, both direct and indirect, opportunities of obtaining the financial grant for the libraries from the national and the European sources have been analysed in the article, taking into consideration the necessary conditions for effective organization of the basics of the fundraising activities. The conducted research indicates the possibility of financing the academic libraries' development from the external sources as a promising and developmental perspective connected with the broadly defined library fundraising.

Keywords: library fundraising, academic library, external funds, European funds, support for development of libraries.

Wstęp

Funkcjonowanie bibliotek akademickich jest uzależnione przede wszystkim od dostępności środków przeznaczanych na utrzymanie i rozwój tych bibliotek, ze środków pozostających w dyspozycji macierzystych uczelni. Jednak biblioteki mogą i powinny poszukiwać nowych, pozauczelnianych źródeł finansowania, pozwalających na realizację bibliotecznych działań prorozwojowych, które ze względu na inne, pilne potrzeby finansowe szkół wyższych, nie mogą być dofinansowane z budżetów uczelnianych. Fundraising biblioteczny bazujący na finansowaniu grantowym będzie zatem najlepszym kierunkiem działań, zmierzającym do uzupełnienia rosnących potrzeb finansowych bibliotek¹. Dzięki dotychczasowym, zorganizowanym działaniom instytucji europejskich² wspierających szeroko pojętą działalność bibliotek i ich pracowników oraz nowej perspektywie fundraisingowej skierowanej do bibliotek akademickich, w Polsce otwierają się nowe możliwości zdobycia dodatkowych środków w postaci dotacji bezzwrotnych finansowanych z budżetów podmiotów krajowych i unijnych. Przyznawane są one głównie na działania związane z podnosze-

1 H. B. Rader: *Fundraising in academic libraries: the United States experience*. „Managing Library Finances” Vol. 13, nr 2 (2000), s. 96. Tryb dostępu: <http://www.emeraldinsight.com/doi/full/10.1108/08880450010694052> [10 stycznia 2017].

2 T. O'Brien, K. Cronin, T. Lynch: *Grant funding for Irish academic libraries-some opportunities*. „SCONUL Focus” 2007, nr 66, s. 68. Tryb dostępu: http://repository.wit.ie/908/1/Sconul_article.pdf [10 stycznia 2017].

niem kwalifikacji pracowników bibliotek i promujące otwarty dostęp do prac naukowych. Dotyczą one także wsparcia rozwoju infrastruktury niezbędnej do kreowania e-zasobów, związanych z szeroko pojętym dorobkiem badawczym oraz naukowym zarówno studentów, jak i pracowników akademickich. W celu przybliżenia nowych, potencjalnych możliwości finansowania rozwoju bibliotek ze środków krajowych i europejskich w wyżej wymienionych obszarach wsparcia, dokonano przeglądu najważniejszych, aktualnie dostępnych bezpośrednich i pośrednich źródeł finansowania pozauczelnianego tych jednostek organizacyjnych uczelni. Jednocześnie wskazano propozycję pożądanego działań, wspierających organizację fundraisingu w bibliotekach akademickich, skoncentrowanego na pozyskiwaniu dotacji³ od zewnętrznych podmiotów instytucjonalnych i prywatnych.

Wsparcie rozwoju kwalifikacji pracowników bibliotek szkół wyższych

Kadry biblioteczne szkół wyższych to grupa pracowników, która ze względu na dynamicznie zmieniające się otoczenie środowiska naukowego, wymaga ciągłego i systematycznego podnoszenia kwalifikacji związanych ze swoją pracą. Profesjonalne, certyfikowane szkolenia o dobrej jakości, to znaczny wydatek dla budżetów bibliotek. Mogą one jednak ubiegać się o ich finansowanie ze środków zewnętrznych. Wsparcie finansowe na szkolenia pracowników bibliotek akademickich, zatrudnionych na stanowiskach nauczycieli akademickich, można uzyskać ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. Działanie 3.4. tego programu *Zarządzanie w instytucjach szkolnictwa wyższego*, umożliwia sfinansowanie szkoleń z zakresu innowacyjnych umiejętności dydaktycznych, informatycznych, posługiwania się profesjonalnymi bazami danych oraz ich wykorzystania w procesie kształcenia, a także prowadzenia dydaktyki w języku obcym i zarządzania informacją⁴. Narodowe Centrum Badań i Rozwoju jako Instytucja Pośred-

3 Z. Gębołyś: *Sponsoring i fundraising biblioteczny – między teorią a praktyką*. „Biuletyn EBIB” 2009, nr 8(108). Tryb dostępu: <http://www.ebib.pl/2009/108/a.php?gebolys> [10 stycznia 2017].

4 *Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój*. Ministerstwo Rozwoju. Warszawa 2016, s. 161-165. Tryb dostępu: <https://www.power.gov.pl/strony/o-programie/dokumenty/szczegolowy-opis-osi-priorytetowych-programu-operacyjnego-wiedza-edukacja-rozwoj-2014-2020/> [28 grudnia 2016].

niczająca Ministerstwa Rozwoju, w pierwszym konkursie projektów wspierających kompetencje kadry dydaktycznej uczelni w 2016 r., zaplanowało alokację dostępnych środków dla uczelni wyższych, w tym bibliotek akademickich, wynoszącą 132 mln zł. Maksymalny poziom dofinansowania projektów ze środków europejskich i krajowych wynosi 97%, co oznacza, że podmiot wnioskujący musi zapewnić wkład własny na poziomie 3%, który może zostać także sfinansowany z kosztów pośrednich projektu. Instytucja Pośrednicząca przeznaczona na wsparcie pracowników bibliotek zatrudnionych na stanowiskach nauczycieli akademickich, maksymalnie 24 tys. zł w przypadku wsparcia szkoleniowego realizowanego poza granicami Polski oraz do 9 tys. zł, w przypadku wsparcia szkoleniowego realizowanego na terenie kraju⁵.

Wsparcie rozwoju uczelnianych polityk otwartego dostępu

Zapewnienie otwartego dostępu do danych badawczych oraz publikacji naukowych staje się powoli obligatoryjnym wymogiem, związanym z finansowaniem przedsięwzięć naukowych z zewnętrznych, pozauczelnianych środków europejskich i krajowych. Otwarty dostęp umożliwia między innymi podnoszenie jakości nauki oraz wspiera i przyspiesza wymianę informacji. Niestety publikowanie i udostępnianie w wolnym, otwartym dostępie, związane jest z koniecznością poniesienia określonych, często wysokich kosztów przez uczelnie, ich podstawowe jednostki organizacyjne lub przez biblioteki. Istnieje jednak możliwość finansowania lub współfinansowania działań zmierzających do rozwoju polityki otwartego dostępu w uczelni, jak i w bibliotece za pośrednictwem środków najważniejszych donatorów zewnętrznych, reprezentowanych głównie przez Unię Europejską, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Narodowe Centrum Nauki i podmioty prywatne.

Unia Europejska w ramach programu Horizon 2020, największego programu unijnego w zakresie badań naukowych i innowacji, zapewnia wsparcie publikacji artykułów naukowych w ścieżce *gold open access*, a koszty związane z publikacją w otwartym dostępie, stanowią koszty kwalifikowalne w okresie realizacji projektu⁶. Ministerstwo Nauki

5 *Konkurs nr 1/Kadra/POWER/3.4/2016: na projekty podnoszące kompetencje kadry dydaktycznej uczelni*. Narodowe Centrum Badań i Rozwoju. Warszawa 2016, s. 8-10. Tryb dostępu: <http://www.ncbr.gov.pl/fundusze-europejskie/power/konkursy/konkurs-nr-1kadrapower342016/> [10 stycznia 2017].

6 *Guidelines on Open Access to Scientific Publications and Research Data in Horizon*

i Szkolnictwa Wyższego umożliwia wybór drogi publikowania artykułów naukowych, w ramach Programu Springer Open Choice/Springer Open Access w wolnym, elektronicznym dostępie, zamiast w wersji papierowej. Wsparcie dotyczy listy czasopism hybrydowych, czyli występujących zarówno w wersji tradycyjnej, jak w i elektronicznej, w wolnym dostępie⁷.

Narodowe Centrum Nauki oferuje możliwość dofinansowania kosztów publikacji wyników badań, w tym w ramach wolnego dostępu, między innymi w ramach konkursów Etiuda i Sonatina⁸. Za uzupełnienie działań instytucjonalnych w zakresie wsparcia otwartego dostępu do publikacji naukowych, można uznać pakiet voucherowy, oferowany przez dostawcę elektronicznej bazy *Royal Society of Chemistry* dla publicznych szkół wyższych w Polsce⁹. Firma oferująca usługę dostępu do przedmiotowej bazy danych, udostępnia określoną liczbę voucherów, które umożliwiają po pozytywnej recenzji, publikację artykułów w ramach wspomnianej bazy bez opłat APC (*article processing charges*)¹⁰. W przypadku działań związanych z rozwojem uczelnianej polityki otwartego dostępu, finansowanych z zewnętrznych, publicznych źródeł krajowych i europejskich, ośrodki w tym zakresie będą aplikować sami pracownicy akademicy. Powinni to zrobić poprzez zaplanowanie odrębnej kategorii wydatków w budżecie projektu. Zadaniem biblioteki akademickiej w tym przypadku, będzie prowadzenie akcji promocyjnych, informujących o możliwościach sfinansowania publikacji naukowych powstałych w trakcie realizacji prac badawczych ze środków projektu.

Skutkiem takich działań będą realne oszczędności w budżecie uczelni, jej podstawowych jednostek organizacyjnych i bibliotek, powstałe

---

2020. European Commission. Directorate-General for Research & Innovation. 2016, s. 7. Tryb dostępu: http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/grants_manual/hi/oa_pilot/h2020-hi-oa-pilot-guide_en.pdf [27 grudnia 2016].

7 *Narodowy program publikacji naukowych Springer Open Choice/Open Access w Polsce*. Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego. 2016. Tryb dostępu: <http://vls.icm.edu.pl/zasady/2015/Springer/SpringerOpenChoice2015.html> [27 grudnia 2016].

8 *Sonatina 1 – załącznik do regulaminu*. „Koszty w projektach badawczych finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki”. Narodowe Centrum Nauki. Warszawa 2016, s. 10. Tryb dostępu: https://ncn.gov.pl/sites/default/files/pliki/regulaminy/SONATINA_1_zal_4_do_regulaminu.pdf [27 grudnia 2016].

9 *Vouchery RSC*. Centrum Informacyjno-Biblioteczne Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. 2017. Tryb dostępu: <http://www.bg.umed.lodz.pl/> [3 stycznia 2017].

10 Informacja na podstawie §4 projektu umowy na elektroniczny dostęp do bazy *Royal Society of Chemistry* dla jednej z publicznych szkół wyższych w Polsce.

w wyniku sfinansowania stosunkowo wysokich kosztów publikacji w wolnym dostępie ze środków pozauczelnianych. Podobnego efektu finansowego należy się także spodziewać w przypadku skorzystania z instytucjonalnego programu ministerialnego i programu voucherowego prowadzonego przez podmiot prywatny. Należy jednak pamiętać, że w przypadku projektów, ostateczną decyzję co do zasadności, kwalifikowalności i wysokości kosztów związanych z publikacjami w *open access*, podejmują krajowi i europejscy eksperci oceniający wnioski aplikacyjne naukowców.

Wsparcie bibliotecznego potencjału rozwojowego zasobów elektronicznych

Działalność i funkcjonowanie bibliotek akademickich, w najbliższej perspektywie będzie w coraz większym stopniu związana z pozyskiwaniem, przetwarzaniem, deponowaniem i udostępnianiem prac naukowych w postaci zasobów elektronicznych. Proces transformacji artykułów, prac i danych badawczych z wersji papierowej na elektroniczną, wymaga odpowiedniej infrastruktury informatycznej, sprzętowej i kadrowej. Mniej lub bardziej kompleksowe finansowanie działań związanych z rozwojem e-zasobów, zapewniają instytucje szczebla krajowego i regionalnego. Do pierwszej grupy szczebla krajowego można zaliczyć Ministerstwo Rozwoju oraz Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Drugą grupę szczebla regionalnego reprezentują Urzędy Marszałkowskie odpowiedzialne za zarządzanie Regionalnymi Programami Operacyjnymi. Ministerstwo Rozwoju, a dokładniej jego Instytucja Pośrednicząca, Centrum Projektów Polska Cyfrowa w ramach poddziałania 2.3.1. *Cyfrowe udostępnienie informacji sektora publicznego ze źródeł administracyjnych i zasobów nauki*, Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, umożliwi pozyskanie dofinansowania do 100% kosztów kwalifikowalnych projektu, na transformację danych badawczych i zasobów nauki do postaci cyfrowej. Niezbędnym warunkiem w tym przypadku jest ich utrwalenie w wersji elektronicznej z metadanymi oraz udostępnienie w Internecie umożliwiające przetwarzanie maszynowe. Definicja zasobów nauki w ramach tego poddziałania jest bardzo szeroka i obejmuje m.in.: „publikacje naukowe, prace dyplomowe, bazy danych, repozytoria cyfrowe, portale i strony internetowe, oprogramowanie, dane badawcze i wyniki badań naukowych, statystyki, mapy i obiekty o wartości naukowej, a także wytworzone w wyniku działalności projektu książki, czasopisma oraz materiały dydaktyczne i promujące naukę”, a przykładowe dane badawcze to „statystyki, wyniki eksperymentów, pomiarów, obserwacji

wynikających z badań terenowych, ankiety, nagrania wywiadów i zdjęcia¹¹. Wspomniana Instytucja Pośrednicząca, w drugim konkursie projektów wspierających cyfrowe udostępnienia zasobów nauki, ogłoszonym w 2016 r., zaplanowała alokację dostępnych środków dla uczelni wyższych, w tym bibliotek akademickich, wynoszącą 65 mln zł. Określono także minimalną i maksymalną wartość wydatków kwalifikowalnych w projekcie, która wynosi odpowiednio 4 mln zł i 50 mln euro¹². Natomiast Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego wspiera finansowo działalność bibliotek szkół wyższych, związaną z utrzymaniem zasobów bibliotecznych unikatowych w skali kraju, o istotnym znaczeniu dla nauki lub jej dziedzictwa, opracowywaniem naukowych zasobów bibliotecznych i udostępnianiem zasobów bibliotecznych w formie elektronicznej¹³. Donator ministerialny udziela wsparcia do 100% kosztów przedsięwzięcia, a informacja o minimalnej i maksymalnej kwocie wsparcia oraz o dostępnej alokacji środków nie jest podawana do publicznej wiadomości w formie regulaminu konkursu. Urzędy Marszałkowskie jako instytucje odpowiedzialne za dystrybucję środków w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych, stwarzają możliwości uzyskania środków do maksymalnej wysokości 85% kosztów kwalifikowalnych projektu przez biblioteki szkół wyższych, na różnorodne działania biblioteczne z obszaru e-zasobów. Obejmują one między innymi przedsięwzięcia związane z digitalizacją zasobów i treści naukowych służących zapewnieniu powszechnego, otwartego dostępu do postaci cyfrowej zbiorów¹⁴ oraz dotyczące tworzenia i rozwijania bibliotecznych repozytoriów

11 *Ogłoszenie z 31 sierpnia 2016 r. o drugim konkursie 2.3.1. Cyfrowe udostępnienie informacji sektora publicznego ze źródeł administracyjnych i zasobów nauki* (typ II projektu *Cyfrowe udostępnienie zasobów nauki*). Centrum Projektów Polska Cyfrowa. Warszawa 2016. Tryb dostępu: https://cppc.gov.pl/programy/popc-2/popc/popc_2-3-1_nauka_2016/ [28 grudnia 2016].

12 *Regulamin konkursu. Nabór nr POPC.02.03.01-IP.01-00-004/16*. Centrum Projektów Polska Cyfrowa. Warszawa 2016, s. 5. Tryb dostępu: https://cppc.gov.pl/programy/popc-2/popc/popc_2-3-1_nauka_2016/ [10 stycznia 2017].

13 *Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 listopada 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o zasadach finansowania nauki*. Dz.U. 2016, poz. 2045. Tryb dostępu: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=W-DU20160002045> [28 grudnia 2016].

14 *Szczegółowy Opis Osii Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020. (SZOOP RPO WD). Wersja 17*. Zarząd Województwa Dolnośląskiego. Wrocław 2016, s. 89. Tryb dostępu: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/szczegolowy-opis-osi-priorytetowych-regionalnego-programu-operacyjnego-wojewodztwa-dolnoslaskiego-2014-2020-2021/> [9 stycznia 2017].

cyfrowych, zapewniających bezpieczne warunki przechowywania danych elektronicznych¹⁵. Wysokość wsparcia udzielana w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych na rozwój zasobów bibliotecznych w e-postaci, jest co do zasady niższa kwotowo w porównaniu ze środkami przeznaczonymi na ten cel z Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa.

Wsparcie organizacji fundraisingu w bibliotekach akademickich

Różnorodne źródła i formy finansowania rozwoju bibliotek akademickich ze środków zewnętrznych, wymagają profesjonalnego przygotowania do nowych zadań związanych z pozyskiwaniem wsparcia pozauczelnianego przez te biblioteki. Potrzeba zatem kadr bibliotecznych znających metody zarządzania projektami, z doświadczeniem w zakresie realizacji merytorycznej i rozliczaniu finansowym przedsięwzięć projektowych związanych bezpośrednio, a nie pośrednio z obszarem działalności i funkcjonowania bibliotek akademickich. Specyfika projektów bibliotecznych wskazuje jednocześnie, że to pracownicy bibliotek szkół wyższych, a nie komercyjne firmy zewnętrzne lub ich pracownicy, powinni przygotowywać wnioski projektowe, a następnie nadzorować prawidłową realizację projektu i monitorować projekt w okresie jego trwałości. Okres ten wynosi w większości przypadków 5 lat od momentu zamknięcia projektu, to jest jego rozliczenia merytorycznego, wskaźnikowego i finansowego. Pracownik biblioteki będzie bardzo dobrze identyfikował uwarunkowania pracy swojej jednostki organizacyjnej oraz oficjalne i nieoficjalne zasady działania administracji uczelnianej. Wspomniana wiedza oraz dobra znajomość wytycznych projektowych, są niezbędne do sprawnego i prawidłowego zarządzania projektem. Logicznym działaniem zmierzającym do wzmocnienia „fundraisingowego zaplecza kadrowego”, byłoby uwzględnienie w misjach i wizjach bibliotek akademickich działań prowadzących do wykreowania miejsca pracy dla specjalisty do spraw projektów. Osoba pracująca jako wspomniany specjalista w zakresie projektów bibliotecznych byłaby odpowiedzialna za pozyskiwanie informacji o dostępnych zewnętrznych źródłach finansowania, przygotowywanie wniosków projektowych oraz realizację przedsięwzięć, które uzyskały dofinansowanie. Oczywiście na uprzywilejowanej pozycji w tym przypadku znajdują się duże biblioteki

---

15 *Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020*. Zarząd Województwa Lubelskiego. Lublin 2016, s. 47. Tryb dostępu: http://rpo.lubelskie.pl/dokument-22-szczegolowy_opis_osi_priorytetowych_rpo.html [9 stycznia 2017].

naukowe, w których pracują osoby odpowiedzialne za pozyskiwanie środków grantowych¹⁶.

Wartym rozważenia uzupełnieniem działań „profundraisingowych” dla bibliotek powinien być ponadto przegląd potencjalnych zewnętrznych źródeł finansowania, dostępnych w krótkiej, dwunastomiesięcznej perspektywie czasowej. Taki dokument, składający się z minimum trzech części, należy przygotować w formie papierowej lub lepiej w elektronicznej, umożliwiającej wprowadzanie bieżących aktualizacji. Pierwsza z nich, to informacje o podmiocie i programie przyznającym wsparcie, minimalnej i maksymalnej wysokości dofinansowania oraz o obligatoryjnym wkładzie własnym. Druga część, to specyfikacja wydatków kwalifikowalnych z podziałem na źródła finansowania, uwzględniająca planowane terminy rozpoczęcia i zakończenia składania wniosków. Trzecia powinna uwzględniać propozycje finansowania poszczególnych obszarów rozwojowych biblioteki, w zależności od bieżących lub planowanych w przyszłości potrzeb. Struktura dokumentu pozwoli na rozważenie wszystkich możliwych wariantów zaangażowania projektowego bibliotek, zarówno ze względu na wysokość środków możliwych do pozyskania, jak i konieczny termin rozpoczęcia i zakończenia prac przy uwzględnieniu bieżących lub przyszłych potrzeb danej biblioteki akademickiej. Ostateczną decyzję związaną z kierunkiem zaangażowania projektowego powinien podejmować dyrektor biblioteki, ponieważ to głównie od jego decyzji, a nie od dostępności zewnętrznych źródeł finansowania, zależy osiągnięcie zaplanowanych do realizacji celów rozwojowych biblioteki¹⁷.

Samodzielne aplikowanie przez biblioteki o środki zewnętrzne powinno być wsparte szkoleniami „szytymi na miarę”, dopasowanymi w zakresie terminu i treści, do aktualnie ogłaszanych konkursów. Takie szkolenia, prowadzone przez biblioteki szkół wyższych z dużym doświadczeniem w pozyskiwaniu i realizacji projektów bibliotecznych, stwarzałyby możliwość podniesienia kwalifikacji i wymiany doświadczeń w zakresie dobrych praktyk projektowych. Jednocześnie w celu przygotowania bibliotek do pozyskiwania środków pozauczelnianych na swój rozwój z „rynku

16 D. Grygowski: *Biblioteki i pieniądze*. Warszawa 2015, s. 201.

17 J. Feather, P. Sturges: *International Encyclopedia of Information and Library Science*. London, New York 1997, 2003, s. 563. Tryb dostępu: <https://books.google.pl/books?id=Fb4R3WEA0TQC&pg=PA563&lpg=PA563&dq=fundraising+biblioteczny&source=bl&ots=mJGmyOoxuS&sig=zNkbbL68H4mGPk8uXWPX3LowiEU-&hl=pl&sa=X&ved=0ahUKewikv57h3vHQAhWEWSwKHQdSCpM4KBD0AQgl-MAI#v=onepage&q=fundraising%20biblioteczny&f=false> [11 stycznia 2017].

grantowego” i utrwalania świadomości w tym zakresie, niezbędne jest także podjęcie działań zmierzających do uruchomienia cyklicznej konferencji poświęconej tej problematyce. Konferencja taka służyłaby budowaniu kultury postrzegania bibliotek akademickich jako potencjalnych partnerów do realizacji wspólnych projektów, a nie konkurencji w pozyskiwaniu zewnętrznych środków projektowych.

Wnioski

Powoli kanonem w zakresie fundraisingu bibliotecznego staje się wsparcie w trybie konkursowym bibliotek uczelnianych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach krajowych środków na działalność upowszechniającą naukę. Każdy fundraiser biblioteczny będzie rozważał także możliwość pozyskania środków na rozwój elektronicznych zasobów nauki z Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, w przypadku dużych projektów finansowanych ze środków europejskich i krajowych. Będzie ponadto weryfikował potencjalne szanse uzyskania dofinansowania na budowę potencjału e-zasobów uczelnianych z szesnastu Regionalnych Programów Operacyjnych. Dotyczy to realizacji projektów o mniejszych budżetach, gdzie obligatoryjnym wymogiem jest wkład własny beneficjenta. Wiedza osób zajmujących się poszukiwaniem środków dla bibliotek akademickich, musi uwzględniać jednocześnie potencjalne możliwości uzyskania wsparcia z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na podniesienie kompetencji pracowników bibliotek prowadzących zajęcia dydaktyczne i szkolenia.

Nie mniej istotne są działania realizowane przez Komisję Europejską w ramach Programu Horizon 2020, a także prowadzone przez Narodowe Centrum Nauki i związane z grantowymi projektami badawczymi. Pozwalają one na sfinansowanie ze środków projektu, publikacji prac naukowych w formie wolnego dostępu lub nawet w ścieżce *gold open access*, w trakcie realizacji projektu europejskiego lub krajowego. Uzupełnieniem tego podstawowego, najważniejszego katalogu potencjalnych, zewnętrznych źródeł finansowania bibliotek, jest także wsparcie w postaci bezpłatnych voucherów, oferowane przez komercyjnych dostawców elektronicznych baz danych. Przedmiotowe wsparcie umożliwia pracownikom akademickim bezpłatną publikację artykułu w trybie *open access* w określonym, branżowym czasopiśmie naukowym. Jednak środki europejskie i krajowe pozyskiwane od donatorów instytucjonalnych i prywatnych z całą pewnością należy traktować jako „trudny pieniądź”. Oznacza to, że liczba podmiotów

zainteresowanych uzyskaniem wsparcia, a dokładnie łączna kwota, jaką zamierzają te podmioty pozyskać, zawsze będzie przekraczać sumę środków udostępnianych przez Instytucje Zarządzające, Instytucje Pośredniczące i prywatnych donatorów. Należy jednak pamiętać, że wspólne działania projektowe w formie konsorcjów lub za pośrednictwem umów partnerskich uczelni i zlokalizowanych w ich strukturach bibliotek, co do zasady stwarzają jednak większą szansę na uzyskanie dofinansowania niż działania pojedynczych podmiotów. Dodatkowo, efekt oddziaływania tak zorganizowanego, wspólnego projektu jest znacznie większy w porównaniu z niezależnymi, samodzielными działaniami projektowymi w danym obszarze. Współpraca biblioteczna na małą lub większą skalę w zakresie projektów stwarza zatem bardziej prawdopodobną możliwość sfinansowania w całości lub z niewielkim wkładem własnym szkoleń dla kadr bibliotecznych, wdrożenia uczelnianych polityk i programów otwartego dostępu oraz budowy i rozbudowy e-infrastruktury niezbędnej do utrzymania treści naukowych w wersji elektronicznej. Środowisko bibliotek akademickich zaczyna jednak w coraz większym stopniu dostrzegać konieczność integracji wspólnych działań projektowych dotyczących fundraisingu. Przykładem takich inicjatyw może być utworzenie przez Bibliotekę Uniwersytecką w Warszawie Konsorcjum Bibliotek Naukowych w celu podjęcia starań związanych z zakupem wspólnego systemu bibliotecznego dla środowiska akademickiego lub pozyskanie przez Politechnikę Wrocławską dla środowiska uczelni wrocławskich dofinansowania w wysokości 33 692 030 zł¹⁸, ze środków Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, na projekt *Aktywna Platforma Informacyjna e-scienceplus.pl*.

Wydaje się jednak, że działania bibliotek akademickich w Polsce związane z fundraisingiem nie należą do przedsięwzięć priorytetowych, w odróżnieniu od amerykańskich bibliotek akademickich i naukowych, gdzie najpopularniejszą formą zdobywania dodatkowych funduszy są granty¹⁹.

18 Aktualizacja listy projektów wybranych do dofinansowania w ramach konkursu nr POPC.02.03.01-IP.01-00-002/15 ogłoszonego dla poddziałanie 2.3.1. Cyfrowe udostępnienie informacji sektora publicznego ze źródeł administracyjnych i zasobów nauki (typ II projektu *Cyfrowe udostępnienie zasobów nauki*). Centrum Projektów Polska Cyfrowa. Warszawa 2017. Tryb dostępu: <https://cppc.gov.pl/aktualizacja-listy-projektow-wybranych-dofinansowania-ramach-konkursu-nr-popc-02-03-01-ip-01-00-00215-ogloszonego-dla-poddzialanie-2-3-1-cyfrowe-udostepnienie-informacji-sektora-publicz/> [2 stycznia 2017].

19 M. Jaskowska: *Public relations bibliotek naukowych w internecie*. Kraków 2007,

Bibliografia

1. *Aktualizacja listy projektów wybranych do dofinansowania w ramach konkursu nr POPC.02.03.01-IP.01-00-002/15 ogłoszonego dla poddziałanie 2.3.1. Cyfrowe udostępnienie informacji sektora publicznego ze źródeł administracyjnych i zasobów nauki* (typ II projektu *Cyfrowe udostępnienie zasobów nauki*). Centrum Projektów Polska Cyfrowa. Warszawa 2017. Tryb dostępu: <https://cppc.gov.pl/aktualizacja-listy-projektow-wybranych-dofinansowania-ramach-konkursu-nr-popc-02-03-01-ip-01-00-00215-ogloszonego-dla-poddzialanie-2-3-1-cyfrowe-udostepnienie-informacji-sektora-publiczn/> [2 stycznia 2017].
2. Feather J., Sturges P.: *International Encyclopedia of Information and Library Science*. London, New York 1997, 2003. Tryb dostępu: <https://books.google.pl/books?id=Fb4R3WEA0TQC&pg=PA563&lpg=PA563&dq=fundraising+biblioteczny&source=bl&ots=mJGmyOoxuS&sig=zNkbkL68H4mGpk8uXWPX3LowiEU&hl=pl&sa=X&ved=0ahUKEwkw57h3vHQAhWEWSwKHQdSCpM4KBD0AQglMAI#v=onepage&q=fundraising%20biblioteczny&f=false> [11 stycznia 2017].
3. Gębołyś Z.: *Sponsoring i fundraising biblioteczny – między teorią a praktyką*. „Biuletyn EBIB” 2009, nr 8(108). Tryb dostępu: <http://www.ebib.pl/2009/108/a.php?gebolys> [10 stycznia 2017].
4. Grygrowski D.: *Biblioteki i pieniądze*. Warszawa 2015.
5. *Guidelines on Open Access to Scientific Publications and Research Data in Horizon 2020*. „Horizon 2020”. European Commission. Directorate-General for Research & Innovation. 2016. Tryb dostępu: http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/grants_manual/hi/oa_pilot/h2020-hi-oa-pilot-guide_en.pdf [27 grudnia 2016].
6. Jaskowska M.: *Public relations bibliotek naukowych w internecie*. Kraków 2007. Tryb dostępu: <https://books.google.pl/books?id=aZnvVIFGmJkC&pg=PT63&lpg=PT63&dq=fundraising+biblioteczny&source=bl&ots=mHL42gW9oS&sig=z2FNaJAwxorpKhNkyFDUBtbrMZ0&hl=pl&sa=X&ved=0ahUKEwjs8S23vHQAhXLICwKHbpqBV44HhDoAQhPMAk#v=onepage&q=fundraising%20biblioteczny&f=false> [11 stycznia 2017].
7. *Narodowy program publikacji naukowych Springer Open Choice/Open Access w Polsce*. Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa 2016. Tryb dostępu: <http://vls.icm.edu.pl/zasady/2015/Springer/SpringerOpenChoice2015.html> [27 grudnia 2016].
8. O'Brien T., Cronin K., Lynch T.: *Grant funding for Irish academic libraries – some opportunities*. „SCONUL Focus” 2007, nr 66, s. 68. Tryb dostępu: http://repository.wit.ie/908/1/Sconul_article.pdf [10 stycznia 2017].

---

s. 68-69. Tryb dostępu: <https://books.google.pl/books?id=aZnvVIFGmJkC&pg=PT63&lpg=PT63&dq=fundraising+biblioteczny&source=bl&ots=mHL42gW9oS&sig=z2FNaJAwxorpKhNkyFDUBtbrMZ0&hl=pl&sa=X&ved=0ahUKEwjs8S23vHQAhXLICwKHbpqBV44HhDoAQhPMAk#v=onepage&q=fundraising%20biblioteczny&f=false> [11 stycznia 2017].

9. *Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 listopada 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o zasadach finansowania nauki*. Dz.U. 2016, poz. 2045. Tryb dostępu: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20160002045> [28 grudnia 2016].
10. *Ogłoszenie z 31 sierpnia 2016 r. o drugim konkursie 2.3.1. Cyfrowe udostępnienie informacji sektora publicznego ze źródeł administracyjnych i zasobów nauki (typ II projektu Cyfrowe udostępnienie zasobów nauki)*. Centrum Projektów Polska Cyfrowa. Warszawa 2016. Tryb dostępu: https://cppc.gov.pl/programy/popc-2/popc/popc_2-3-1_nauka_2016/ [28 grudnia 2016].
11. Rader H. B.: *Fundraising in academic libraries: the United States experience*. „Managing Library Finances” Vol. 13, nr 2 (2000), s. 96. Tryb dostępu: <http://www.emeraldinsight.com/doi/full/10.1108/08880450010694052> [10 stycznia 2017].
12. *Regulamin konkursu. Nabór nr POPC.02.03.01-IP.01-00-004/16*. Centrum Projektów Polska Cyfrowa. Warszawa 2016. Tryb dostępu: https://cppc.gov.pl/programy/popc-2/popc/popc_2-3-1_nauka_2016/ [10 stycznia 2017].
13. *Regulamin konkursu nr 1/Kadra/POWER/3.4/2016 na projekty podnoszące kompetencje kadry dydaktycznej uczelni*. Narodowe Centrum Badań i Rozwoju. Warszawa 2016. Tryb dostępu: <http://www.ncbr.gov.pl/fundusze-europejskie/power/konkursy/konkurs-nr-1kadraper342016/> [10 stycznia 2017].
14. *Sonatina 1 – załącznik do regulaminu. „Koszty w projektach badawczych finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki”*. Narodowe Centrum Nauki. Warszawa 2016. Tryb dostępu: https://ncn.gov.pl/sites/default/files/pliki/regulaminu/SONATINA_1_zal_4_do_regulaminu.pdf [27 grudnia 2016].
15. *Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój*. Ministerstwo Rozwoju. Warszawa 2016. Tryb dostępu: <https://www.power.gov.pl/strony/o-programie/dokumenty/szczegolowy-opis-osi-priorytetowych-programu-operacyjnego-wiedza-edukacja-rozwoj-2014-2020/> [28 grudnia 2016].
16. *Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020. (SZOOP RPO WD). Wersja 17*. Zarząd Województwa Dolnośląskiego. Wrocław 2016. Tryb dostępu: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/ofunduszach/dokumenty/szczegolowy-opis-osi-priorytetowych-regionalnego-programu-operacyjnego-wojewodztwa-dolnoslaskiego-2014-2020-2021/> [9 stycznia 2017].
17. *Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020*. Zarząd Województwa Lubelskiego. Lublin 2016. Tryb dostępu: http://rpo.lubelskie.pl/dokument-22-szczegolowy-opis-osi-priorytetowych_rpo.html [9 stycznia 2017].
18. *Vouchery RSC*. 2017. Centrum Informacyjno-Biblioteczne Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Tryb dostępu: <http://www.bg.umed.lodz.pl/> [3 stycznia 2017].